

Prawo konkurencji w obliczu pandemii

Trwający stan epidemii jest dużym wyzwaniem dla wszystkich uczestników rynku. Problemy, z którymi borykają się obecnie przedsiębiorcy, to nie tylko ryzyko utraty płynności finansowej, spowodowane brakiem możliwości realizacji zamówień, ale także żądania klientów kwestionujących zobowiązania umowne, nieprzewidziane koszty oraz niższe dochody z prowadzenia działalności.

W tej niecodziennej sytuacji należy pamiętać o pełnym obowiązywaniu norm prawa konkurencji. Międzynarodowe i krajowe organy antymonopolowe sygnalizują, że COVID-19 nie usprawiedliwia naruszeń (kartele kryzysowe nie będą tolerowane). Jednocześnie nowe szerokie uprawnienia organów antymonopolowych pozwalają im na daleko idącą ingerencję w działalność gospodarczą przedsiębiorców. Pozytywną wiadomością dla przedsiębiorców jest w obecnej sytuacji jedynie możliwość skorzystania z licznych form pomocy publicznej.

POMOC PUBLICZNA

- » Biorąc pod uwagę ograniczoną wielkość budżetu Unii Europejskiej, **główna pomoc będzie pochodzić z budżetów krajowych**. Przedsiębiorstwa, które chcą skorzystać ze wsparcia będą musiały to zrobić w ramach procesów określonych przez odpowiednie organy krajowe.
- » Na jakie środki pomocy publicznej mogą liczyć na chwilę obecną polscy przedsiębiorcy?
 - > **Bank Gospodarstwa Krajowego może udzielać poręczeń i gwarancji spłaty kredytów** zaciągniętych przez przedsiębiorców, z wyłączeniem mikroprzedsiębiorców oraz małych przedsiębiorców, z przeznaczeniem na zapewnienie płynności finansowej. Poręczenia i gwarancje obejmą nie więcej niż 80% pozostającej do spłaty kwoty kredytu. Z gwarancji mogą skorzystać firmy, które na dzień 1 lutego 2020 roku nie miały zaległości w ZUS i US. Ofertę i dostępność gwarancji należy sprawdzać w bankach kredytujących;
 - > **Rada gminy może przedłużyć terminy płatności lub zwolnić z podatku od nieruchomości** (związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej). Zwolnienie uzależnione jest od podjęcia przez radę gminy uchwały wskazującej warunki zaliczenia przedsiębiorców do grupy tych, których płynność finansowa uległa pogorszeniu w związku z COVID-19;
 - > **Starosta może przyznać mikro, małemu i średniemu przedsiębiorcy dofinansowanie części kosztów wynagrodzeń pracowników** oraz należnych od tych wynagrodzeń **składek na ubezpieczenia społeczne**. Kwota wsparcia zależy od spadku obrotów gospodarczych o co najmniej 30%, braku podstaw do ogłoszenia upadłości oraz braku zaległości w płatności podatków i składek ZUS;
 - > **Starosta może przyznać przedsiębiorcy, będącemu osobą fizyczną i niezatrudniającemu pracowników, dofinansowanie części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej**. Kwota wsparcia zależy od spadku obrotów gospodarczych o co najmniej 30%, braku zaległości w płatności podatków i składek ZUS;
 - > **Starosta może jednorazowo udzielić mikroprzedsiębiorcy pożyczki do kwoty 5 tys. zł** na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej. Okres spłaty to maksymalnie 12 miesięcy (spłata po 3-miesięcznym okresie karencji).
- » W niedługim czasie można spodziewać się **rozszerzenia katalogu środków pomocy publicznej**, jeśli przyjęty zostanie projekt ustawy o udzielaniu pomocy publicznej w celu ratowania lub restrukturyzacji przedsiębiorców. Wprowadzono już **zmiany** w ustawie o **systemie instytucji rozwoju**, zwiększając tym samym kompetencje Polskiego Funduszu Rozwoju w zwalczaniu skutków COVID-19 poprzez udzielanie przedsiębiorcom wsparcia finansowego.

CENY MAKSYMALNE

- Minister właściwy do spraw gospodarki może wydać rozporządzenie ustalające **maksymalne ceny** lub maksymalne marże hurtowe i detaliczne stosowane w sprzedaży towarów lub usług **mających istotne znaczenie dla ochrony zdrowia lub bezpieczeństwa ludzi lub kosztów utrzymania gospodarstw domowych**. Kryteria umożliwiające interpretowanie charakteru towarów i usług w szeroki sposób oraz uznaniowość, powodują ryzyko znaczącej ingerencji państwa w politykę cenową przedsiębiorców z wielu branż.
- W przypadku stosowania cen lub marż wyższych niż maksymalne, na przedsiębiorcę mogą zostać nałożone kary pieniężne w wysokości **od 5 000 do 5 000 000 zł**. Kompetencje do wydania takich decyzji mają: wojewódzki inspektor farmaceutyczny, wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, państwowy wojewódzki inspektor sanitarny oraz wojewódzki inspektor Inspekcji Handlowej. Tak rozbudowana lista uprawnionych podmiotów, może rodzić **problem braku jednolitej polityki karania oraz niespójności działania**.
- Minister właściwy do spraw zdrowia może ustalić, w drodze obwieszczenia, **maksymalne urzędowe ceny zbytu** zawierające podatek od towarów i usług, urzędową marżę hurtową oraz urzędowe marże detaliczne (cena wynikowa) dla: 1) niektórych **produktów leczniczych**, 2) **wyrobów medycznych**, 3) **środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego**; 4) **produktów biobójczych**, 5) **surowców farmaceutycznych**; które mogą być wykorzystane w związku z przeciwdziałaniem COVID-19 lub w sytuacji zagrożenia braku ich dostępności na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Wyjątkiem są produkty refundowane.
- W przypadku obu rodzajów cen maksymalnych, na przedsiębiorcę, który dopuścił się naruszenia wielokrotnie, w odniesieniu do wielu towarów i usług lub na dużą skalę, Prezes UOKiK może nałożyć karę pieniężną do **10% rocznego obrotu**. Na przedsiębiorcę, który nie udzielił żądanych informacji lub utrudnia przeprowadzenie kontroli, może zostać nałożona kara do **5% obrotu rocznego**, jednak nie więcej niż **50 000 000 zł**.
- Warto przypomnieć, że niezmiennie obowiązują także przepisy ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi. Istnieje ryzyko, że przepisy te będą wykorzystywane do ingerencji państwa na rynku spożywczym. Dotyczy to wszystkich szczebli obrotu oraz szerokiego katalogu praktyk, w tym polityki cenowej oraz przepisów o ochronie konsumentów, które z kolei UOKiK może chcieć wykorzystywać m.in. do walki z tzw. "spekulacją cenową".

TERMINY

- Ważną informacją dla przedsiębiorców, wobec których toczy się postępowanie antymonopolowe, jest **wstrzymanie nierozpoczętego i zawieszenie rozpoczętego biegu terminów** przewidzianych przepisami prawa administracyjnego, a także procesowych i sądowych, na okres stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii z powodu COVID-19. W postępowaniach przed Prezesem UOKiK zawieszenie biegu terminów dotyczy także strony postępowania, tym samym terminy obowiązują jedynie, jeśli Prezes UOKiK umotywuje to wyraźnie w wezwaniu (sytuacje szczególne). Postępowania nadal są w toku, jednak Prezes UOKiK nie jest związany terminami, tym samym możemy spodziewać się znaczących opóźnień w wydawaniu rozstrzygnięć.
- **Zawieszenie biegu terminów** dotyczy także postępowań **w sprawie kontroli koncentracji**. W czasie trwania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, Prezes UOKiK może wydać jedynie decyzję w całości uwzględniającą żądanie strony. Postępowania koncentracyjne mogą więc znacznie się przedłużyć.

DALSZA PERSPEKTYWA

- **Normy prawa konkurencji obowiązują w niezmiennym stopniu**, a organy ds. konkurencji na całym świecie wydają oświadczenia przypominające przedsiębiorstwom o ich pełnym zastosowaniu. W tej sytuacji wiele decyzji dotyczących zawierania porozumień, podwyższenia cen czy też wnioskowania o przyznanie środka pomocy, powinno być poprzedzonych **wnikliwą analizą prawną**.

Utrzymująca się trudna sytuacja rynkowa może wpłynąć na **częstsze wystąpienia nadużyć prawa konkurencji**. Poniesione straty będą stanowiły zachętę do "korygowania" ich przez niedozwolone porozumienia i czyny nieuczciwej konkurencji.

Warto przypomnieć, że:

- > **odmowa dostaw** stanowi naruszenie prawa konkurencji tylko, jeśli przedsiębiorca posiada pozycję dominującą (ewentualnie jeśli mamy do czynienia z bojkotem kolektywnym – uzgodnioną z innymi przedsiębiorcami odmową sprzedaży danemu kontrahentowi). Zmiany zachowań konsumentów wynikające z COVID-19 mogą wpłynąć na zmianę dotychczasowych definicji rynków i przypisanie pozycji dominującej;
- > **podwyżki cen** (ceny nadmiernie wygórowane) będą oceniane w kontekście cen maksymalnych określonych w tzw. „Tarczy Antykryzysowej”, ewentualnie Prezes UOKiK może ocenić taką podwyżkę jako naruszenie pozycji dominującej (jeśli występuje) albo naruszenie zbiorowych interesów konsumentów;
- > **nie ma miejsca na „kartele kryzysowe”** - obecnie przedsiębiorcy z różnych sektorów angażują się we współpracę branżową w celu **zapewnienia bezpieczeństwa dostaw** podstawowych produktów i usług oraz zmniejszenia ryzyka niepowodzenia działalności gospodarczej w obliczu spadku przychodów.

Można spodziewać się **większej elastyczności** w uznawaniu przez organy antymonopolowe **uzasadnień** niektórych porozumień ograniczających konkurencję takich jak:

- porozumienia **badawczo-rozwojowe** (R&D) w kontekście potencjalnej szczepionki, jak również w innych branżach – w zakresie innowacyjnych metod produkcji, nowych zastosowań substancji/produktów;
- porozumienia **produkcyjne**, w tym porozumienia o **podwykonawstwie** i porozumienia **specjalizacyjne**, porozumienia o **zakupach** (wspólne zakupy);
- **wymiana wrażliwych informacji** – istnieje szansa (choć w praktyce dotychczas niestosowana) dopuszczenia np. wymiany informacji o stanach magazynowych i dystrybucji w celu zapewnienia ciągłości łańcucha dostaw poprzez indywidualne lub grupowe wyłączenie spod zakazu zawierania porozumień antykonkurencyjnych;

Należy jednak pamiętać, że **najcięższe naruszenia przepisów prawa konkurencji** (tzw. *hard-core restrictions*) takie jak: ustalanie lub koordynowanie cen zakupu lub sprzedaży, ustalanie poziomu produkcji/sprzedaży, podział rynków i klientów, zmony przetargowe, ograniczanie produkcji lub przywozu/wywozu towarów itd. **nadal będą spotykały się z natychmiastową reakcją organów antymonopolowych.**

KONSUMENTY

OCHRONA KONSUMENCKA DLA PRZEDSIĘBIORCÓW ODŁOŻONA W CZASIE

Od 1 czerwca 2020 r. miały obowiązywać **nowe przepisy rozszerzające ochronę konsumencką na osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą**. Ochrona miała zostać rozszerzona o takie przepisy konsumenckie jak przykładowo ochrona przed niedozwolonymi klauzulami umownymi, rękojmią za wady, a także odstąpienie od umowy zawartej na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa. „Tarcza Antykryzysowa” przewiduje **przesunięcie terminu wejścia w życie tych przepisów na 1 stycznia 2021 r.**, co daje przedsiębiorstwom więcej czasu na dostosowanie m.in. ich wzorów umów i praktyki do nowych wymagań.

POZAODSETKOWE KOSZTY KREDYTU KONSUMENCKIEGO

Nowe przepisy określają **maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego**:

- > dla kredytów o okresie spłaty nie krótszym niż 30 dni jest to **15%** całkowitej kwoty kredytu + **6%** za każdy rok trwania kredytu,
- > dla kredytów o okresie spłaty krótszym niż 30 dni jest to **5%** całkowitej kwoty kredytu.

Pozagodsetkowe koszty kredytu konsumenckiego **nie mogą być wyższe niż 45% całkowitej kwoty kredytu.**

Przekroczenie dopuszczalnych poziomów kosztów pozaodsetkowych może stanowić praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, a tym samym obarczone jest ryzykiem wszczęcia postępowania przez Prezesa UOKiK oraz nałożenia na przedsiębiorcę kary pieniężnej do **10% rocznego obrotu.**